

DOI: <https://doi.org/10.28925/2412-0774.2025.4.1>

УДК 378.14:004.8

Ірина Ломачинська

<https://orcid.org/0000-0003-2537-6322>

доктор філософських наук, професор,
професор кафедри філософії та релігієзнавства,
Факультет суспільно-гуманітарних наук,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,
вул. Левка Лук'яненка, 13-б, 04207, Київ, Україна
i.lomachynska@kubg.edu.ua

Богдан Ломачинський

<https://orcid.org/0000-0002-2601-6217>

доктор філософії (PhD) за спеціальністю 029 –
Інформаційна, бібліотечна, архівна справа,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,
просп. Голосіївський, 3, 03039, Київ, Україна
lbogdang1@gmail.com

КУЛЬТУРА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В КОНТЕКСТІ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТІ

У статті здійснено комплексний аналіз можливостей і обмежень застосування штучного інтелекту у сфері вищої освіти з огляду на позиції науковців і здобувачів освіти. Виокремлено напрями вдосконалення культури академічної доброчесності в умовах швидкого поширення інтелектуальних навчальних технологій. Метою роботи є узагальнення найбільш доцільних моделей інтеграції ШІ в освітній процес із збереженням етичних стандартів сучасної університетської освіти. З'ясовано, що використання ШІ створює можливості глибшої індивідуалізації навчання завдяки конструюванню персоналізованих освітніх траєкторій, зорієнтованих на специфіку потреб і здібностей кожного студента. Залучення інтелектуальних систем сприяє оновленню методик викладання, удосконаленню підходів до оцінювання та розробленню дидактичних матеріалів, адаптованих до рівня підготовки здобувачів і підвищенню ефективності навчання. Академічну доброчесність у дослідженні розглянуто як багатовимірну характеристику наукової та освітньої діяльності, що передбачає чесне, відповідальне й прозоре виконання всіх етапів роботи відповідно до професійних і етичних норм. Її основою є дотримання принципів чесності, точності, відкритості, поваги та відповідальності. Показано, що формування доброчесної поведінки потребує системної просвітницької діяльності: проведення лекцій, семінарів, тренінгів і тематичних заходів, які сприяють усвідомленню студентами значення етичних норм у навчанні. Водночас університетське середовище має забезпечувати підготовку викладачів до роботи з інтелектуальними технологіями та підвищення цифрової грамотності студентів, що передбачає розуміння принципів функціонування ШІ та сфер його коректного застосування. Окрему увагу зосереджено на необхідності переоцінки традиційних форматів контролю знань. Викладачам пропонується впроваджувати форми оцінювання, які зменшують ризики недоброчесності та стимулюють аналітичне мислення, співпрацю й усну комунікацію. У висновках підкреслено важливість встановлення в університетах чітких правил використання ШІ з урахуванням динаміки технологічних змін, а також потребу регулярного підвищення кваліфікації педагогів і включення тем етичного застосування інтелектуальних систем до навчальних курсів, що сприятиме підтриманню відповідального освітнього середовища.

Ключові слова: академічна доброчесність, академічна культура, вища освіта, інтелектуальні технології, цифрова культура, штучний інтелект.

ВСТУП

Актуальність дослідження взаємозв'язку між культурою академічної доброчесності та розвитком штучного інтелекту в сучасній вищій освіті є максимально динамічною і зумовлюється комплексом соціокультурних, технологічних і професійних трансформацій, що визначають оновлений зміст освітнього середовища. Швидке поширення та інтенсивна інтеграція інтелектуальних технологій у навчальні та дослідницькі процеси створюють нові можливості для аналітики, персоналізованого навчання та підвищення якості освітніх практик. Водночас ці ж технології провокують низку ризиків, пов'язаних з підміною авторства, автоматизованим генеруванням текстів, використанням інструментів, здатних замінити самостійну роботу студентів і порушити принципи чесності.

За таких умов формування культури академічної доброчесності набуває принципово нового значення, оскільки стає не лише етичним орієнтиром, а й інтелектуальним інструментом, що визначає межі відповідального й усвідомленого застосування штучного інтелекту в наукових дослідженнях та освітніх практиках. Освітні інституції стикаються з необхідністю вироблення чітких регламентів використання цифрових сервісів, удосконалення механізмів контролю та підтримки академічної доброчесності, а також розвитку критичного мислення як ключової компетентності цифрової доби. Поєднання цих двох вимірів – технологічного й етичного – створює підґрунтя для формування стійких академічних практик, що відповідають вимогам глобалізованого освітнього простору та забезпечують якість і довіру до результатів навчання.

Мета статті – узагальнення найбільш доцільних моделей інтеграції ШІ в освітній процес зі збереженням етичних стандартів сучасної університетської освіти.

Відповідно до мети виокремлено такі **завдання** дослідження:

- з'ясувати переваги використання технологій ШІ в освітньому процесі;
- визначити основні принципи академічної доброчесності в умовах активного розвитку ШІ;
- охарактеризувати напрями вдосконалення культури академічної доброчесності в сучасній системі вищої освіти.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема академічної доброчесності останнє десятиліття постійно залишається в центрі уваги українських науковців. Однак активний розвиток технологій штучного інтелекту формує нову парадигму наукового аналізу, що прагне знайти оптимальний баланс між прагненням ефективного впровадження ШІ в освітню систему та необхідністю дотримання культури академічної доброчесності. Серед новітніх досліджень, що зосереджені на комплексному поєднанні позитивних аспектів використання ШІ в освітній екосистемі з урахуванням його викликів академічній доброчесності, варто відмітити публікації А. Андрощук, О. Малюги, Н. Гончар, Т. Цегельник, О. Шевченко, А. Гуріна, Л. Ілійчук, М. Назара, С. Паламар, М. Науменко, Л. Хоружої, О. Яковлевої тощо. Автори підкреслюють двоїстий характер новітніх технологій, адже ШІ виступає каталізатором змін в організації навчання, управлінні освітніми процесами та формуванні цифрових компетентностей (Назар, 2024; Яковлева та інші, 2025); ШІ має значний потенціал у підтримці прозорості оцінювання, розробленні індивідуальних маршрутів навчання та підвищенні об'єктивності аналітики (Паламар, Науменко, 2024); ШІ може забезпечити персоналізацію навчання, підвищити доступність освітніх ресурсів і оптимізувати адміністративні процеси, водночас зумовлює виклики, пов'язані із цифровою нерівністю, етичними аспектами використання алгоритмів та ймовірним послабленням академічної самостійності (Ілійчук, 2024).

В означених наукових розвідках серед актуальних проблем особливу увагу приділено викликам, пов'язаним із формуванням цифрових компетентностей викладачів і студентів, а також ризикам порушення етичних норм і стандартів доброчесності (Андрощук & Малюга, 2024); проаналізовано потенціал ШІ у підтримці прозорості, верифікації результатів і

підвищенні якості освітнього процесу та обґрунтовується необхідність створення політики етичного використання ШІ, яка враховує ризики автоматизації, генеративних технологій та зміни моделей навчальної діяльності (Гурін, 2025). Л. Хоружа визначає ключові виклики, пов'язані з маніпуляцією даними, автоматизованою генерацією текстів і розмиттям меж авторства, водночас акцентує увагу на можливості ШІ в підвищенні якості досліджень, зокрема завдяки системам валідації, аналітики й виявлення недоброчесних практик (Хоружа, 2025).

Також українські науковці звертають увагу на необхідності трансформації внутрішніх політик університетів у напрямі підвищення прозорості оцінювання з акцентом на формуванні компетентностей, необхідних для свідомої академічної поведінки (Гончар та інші, 2025). Особливої уваги потребує проблема відсутності універсальних стандартів регулювання використання ШІ у закладах вищої освіти, що зумовлює потребу в міждисциплінарному дискурсі осмислення означеної проблеми. Також до аналізу проблеми долучені дослідження, присвячені аналізу ШІ крізь призму цифрової громадянства (Ломачинська та інші, 2024), та наукові розвідки проблем цифрової культури (Lomachynskyi, 2023; (Lomachinska et al., 2024).

У наукових розвідках зарубіжних науковців також постає дихотомія позитивного впливу штучного інтелекту на освітній процес, однак акцентується увага на ризиках для академічної доброчесності, зокрема, це публікації A. Ateeq et al. (2024); H. Balalle, S. Pannilage (2025); D. Cotton et al. (2024); I. Islam, M. Islam (2024); E. Milakis et al. (2025); Rodrigues et al. (2024). Зокрема, колектив авторів під керівництвом A. Ateeq (2024) досліджує вплив штучного інтелекту на освітній процес, акцентуючи увагу на трансформації підходів до академічної доброчесності. Автори аналізують ризики, пов'язані з використанням інтелектуальних систем у навчанні та пропонують переорієнтацію оцінювання на цілісні, компетентісно-орієнтовані моделі, що передбачають необхідність впровадження інноваційних форм контролю знань (Ateeq et al., 2024).

Зарубіжними науковцями підкреслюється потенціал ШІ для підтримки доброчесності через навчальні інструменти, аналітику та зворотний зв'язок (Balalle & Pannilage, 2025). Колектив авторів під керівництвом M. Rodrigues (2024) демонструє, як науковий дискурс зміщується від критики ШІ до визнання його потенціалу як інструменту підтримки навчальної етики. Зокрема, у дослідженні за авторством D. Cotton, P. Cotton та J. Shipway (2024) розглядаються ризики академічної недоброчесності та пропонуються практичні підходи до адаптації систем оцінювання, адже забезпечення доброчесності потребує балансування між заборонами та інтеграцією технологій. Автори акцентують увагу на необхідності оновлення навчальних політик, підвищенні цифрової грамотності та формуванні у студентів відповідального ставлення до ШІ.

I. Islam та M. Islam (2024) підкреслюють користь використання ШІ в навчанні, науковій комунікації та підтримці студентів, водночас звертаючи увагу на ризики викривлення знань, зниження критичного мислення та порушення доброчесності, що зумовлює необхідність розроблення етичних рамок і стратегій регулювання використання генеративних моделей у вищій освіті. Цілісне бачення перспектив використання чат-ботів у сучасній освіті представлено в статті колективу авторів на чолі з E. Milakis (2025). Особлива увага приділяється впливу чат-ботів на якість навчання, академічну доброчесність і педагогічні практики, акцентуючи увагу на тому, що впровадження ШІ потребує комплексного підходу, який включає етичні стандарти, цифрову компетентність і належне інституційне регулювання (Milakis et al., 2025).

Комплексний аналіз представлених досліджень свідчить, що стрімка інтеграція штучного інтелекту та, зокрема, генеративних моделей на кшталт ChatGPT, вимагає від наукової спільноти глибокого перегляду традиційних підходів до академічної доброчесності та оцінювання знань студентів. Науковці одностайно підкреслюють подвійний характер ШІ: з одного боку, він розширює можливості особистісно орієнтованого навчання та сприяє

поширенню інноваційних підходів у сучасній освіті; з іншого – створює загрози зниження критичності мислення та ризики плагіату в роботах студентів і наукових дослідженнях. Загалом сучасні наукові дослідження констатують потребу у формуванні нових етичних і нормативних стандартів щодо формування академічної доброчесності, розвитку цифрової компетентності всіх учасників освітнього процесу та впровадженні комплексних стратегій, що забезпечать збалансоване й відповідальне використання ШІ в освітній системі.

МЕТОДОЛОГІЯ

Методологія дослідження взаємозв'язку культури академічної доброчесності та використання штучного інтелекту в сучасній вищій освіті ґрунтується на поєднанні міждисциплінарного підходу, що охоплює педагогічні, етичні, правові та цифрові аспекти функціонування освітнього середовища. В основі методологічної конструкції лежить системний підхід, який дозволяє розглядати культуру академічної доброчесності й технології штучного інтелекту як взаємопов'язані елементи єдиної освітньої екосистеми. Застосування принципів системності дає змогу простежити, як зміни у цифрових інструментах впливають на практики навчання, структуру мотивації студентів та механізми забезпечення чесності в навчальному процесі. Контент-аналіз освітніх політик, внутрішніх положень університетів і міжнародних рекомендацій дозволяє окреслити нормативний контекст та тенденції регулювання цифрових практик в освіті. Порівняльний аналіз сприяє виявленню відмінностей у різних наукових підходах до інтеграції технологій ШІ та формування доброчесної академічної культури.

Методологічна основа емпіричної частини дослідження спиралася на застосування анкетного опитування. Емпіричні дані були зібрані у жовтні 2025 р. серед студентів гуманітарних спеціальностей Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. До вибірки увійшли 130 здобувачів освіти першого–п'ятого курсів. Середній вік учасників становив 20 років. Усі респонденти були поінформовані про мету дослідження, принципи конфіденційності та анонімності, після чого надали добровільну згоду на участь в опитуванні. Діагностичний етап передбачав заповнення письмової анкети у форматі Google Forms. Для подальшої обробки результатів застосовувалися кількісні та якісні методи аналізу, що забезпечило змістовну інтерпретацію отриманих емпіричних даних. Узагальнення результатів здійснювалося на завершальному етапі, що дозволило сформулювати цілісне уявлення про досліджувані процеси.

Теоретичний рівень методології спирається на концепції етичного використання технологій, теорію відповідального цифрового громадянства та підходи до оцінювання академічної культури. Поєднання якісних і кількісних методів забезпечує цілісне розуміння впливу ШІ на академічну доброчесність та дозволяє сформулювати науково обґрунтовані рекомендації для удосконалення політик і практик у вищій школі.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Застосування технологій штучного інтелекту спричиняє глибоку зміну освітнього процесу, оскільки вони впливають на зміст, організацію та методи навчання. І зарубіжні, й українські науковці дотримуються позиції, що автоматизація рутинних завдань дозволяє перекласти частину перевірки й оцінювання на інтелектуальні системи, що дає змогу педагогам зосередитися на творчих та інтерактивних аспектах роботи. Важливою перевагою є можливість отримання студентами індивідуалізованого зворотного зв'язку в режимі реального часу. Крім того, адаптивні середовища й інструменти підтримки сприяють підвищенню комфортності навчання, особливо для осіб із труднощами чи особливими освітніми потребами, забезпечуючи доступ до додаткових ресурсів і пояснень (Назар, 2024).

Штучний інтелект у сфері освіти відкриває можливість глибокої індивідуалізації навчання шляхом формування персоналізованих освітніх маршрутів, що враховують особливості кожного студента. Використання інтелектуальних систем сприяє оновленню методів викладання, розвитку нових підходів до оцінювання та створенню дидактичних матеріалів, адаптованих до конкретних потреб здобувачів освіти. Завдяки здатності ШІ аналізувати значні масиви освітніх даних стає можливим точне врахування сильних і слабких сторін студента та побудова програм, орієнтованих на оптимальний результат. Це забезпечує навчання у власному темпі, вибір відповідної складності завдань і зосередження на складних темах. Інтелектуальні системи також можуть генерувати додаткові матеріали, варіативні пояснення чи альтернативні завдання, підсилюючи розуміння і засвоєння змісту (Ілійчук, 2024).

За результатами проведеного нами опитування, ШІ для створення навчальних текстів часто (17%) або іноді (45%) використовує переважна більшість студентів. Категорично відмовляються від його використання лише 8% опитаних (Рисунок 1).

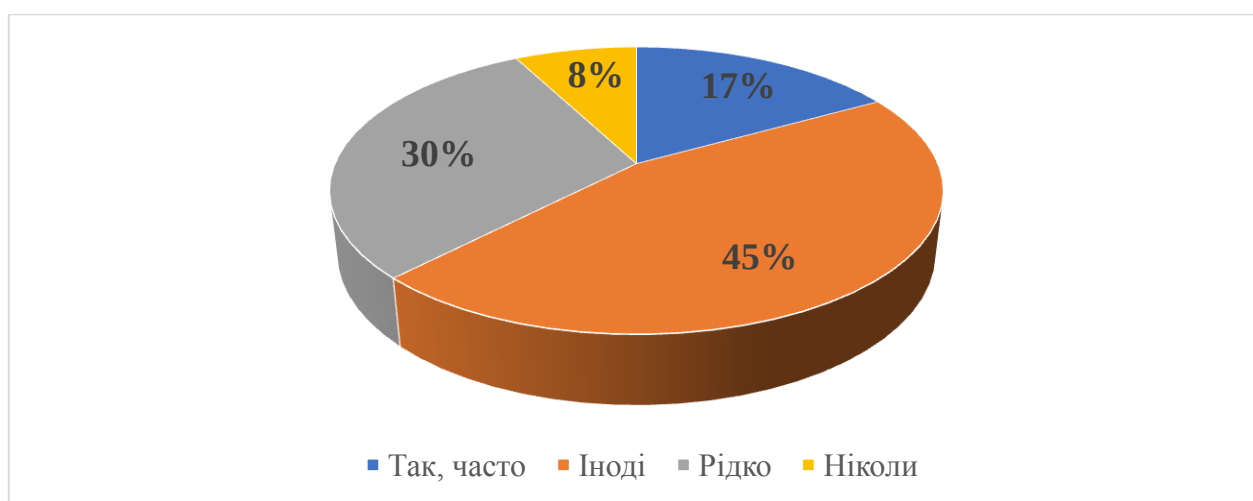

Рисунок 1. **Чи використовуєте ви ШІ для створення навчальних чи наукових текстів?**
Складено авторами особисто

Активне розповсюдження технологій штучного інтелекту спричиняє додатковий тягар для викладачів, яким доводиться не лише виконувати традиційні професійні обов'язки, а й приділяти значну увагу виявленню випадків використання автоматизованих систем у студентських роботах. Серед основних загроз, пов'язаних із подальшим розвитком ШІ та, зокрема, ChatGPT, виокремлюють масштабне порушення авторського права, адже встановити автентичне джерело створеного тексту стає дедалі складніше, а система не розкриває повної інформації про походження даних. Додаткові ризики охоплюють зниження якості змісту через втрату оригінальності, можливі фактологічні хиби та «галюцинації», які потребують людської перевірки. Також наголошується на загрозі знецінення творчого мислення, оскільки ШІ лише комбінує вже існуючі ідеї, не створюючи принципово нового (Андрощук, Малюга, 2024).

В означеному контексті варто розглядати навички роботи з ШІ як частину цифрової грамотності, яку в найбільш загальному сенсі можливо визначити як здатність людей належним чином ефективно використовувати технології, інтерпретувати та розуміти цифровий контент, оцінювати його достовірність, використовувати цифрові інструменти та засоби для ідентифікації, доступу, керування, інтеграції, оцінки, аналізу та синтезу цифрових ресурсів, створення нових знань, створення засобів масової інформації та спілкування з іншими в контексті конкретних життєвих ситуацій, щоб уможливити конструктивні соціальні дії (Lomachinska et al., 2024). Навички цифрової грамотності забезпечують

реалізацію культури управління знаннями, адже слугують надійними інструментами, що полегшують доступ до інформації (Horban et al., 2024). За результатами опитування, переважна більшість респондентів вважають навички роботи з ІІІ частиною цифрової грамотності (Рисунок 2).

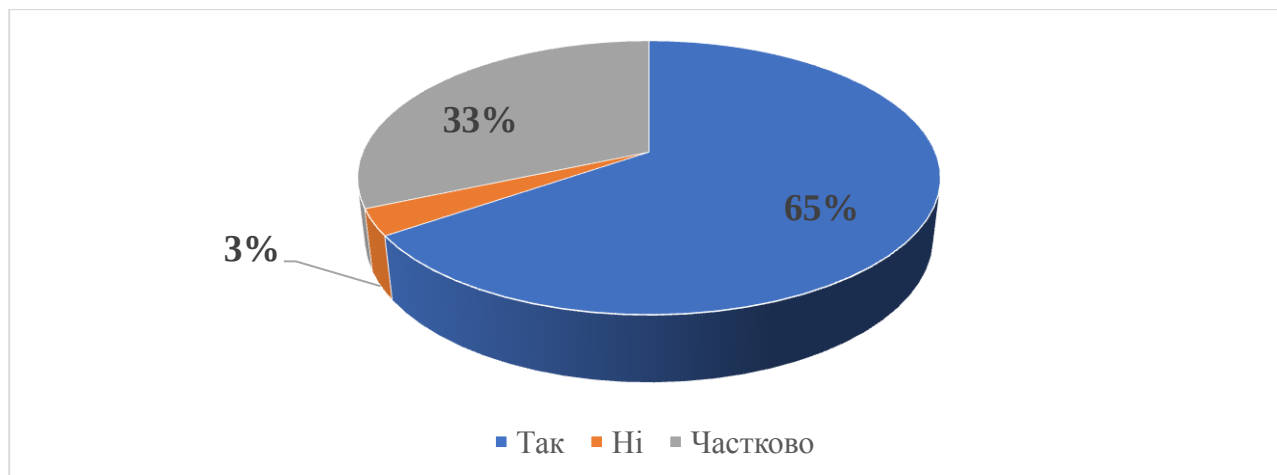

Рисунок 2. Чи вважаєте ви навички роботи з ІІІ частиною цифрової грамотності?
Складено авторами особисто

Таким чином, існує постійна потреба виховання у здобувачів культури академічної доброчесності: проведення лекцій, семінарів, конференцій та інших освітніх заходів, спрямованих на формування у здобувачів розуміння важливості чесності та етичної поведінки в навчанні. За результатами опитування, переважна більшість (94 %) респондентів висловили підтримку щодо ідеї включення теми ІІІ до академічних курсів (Рисунок 3).

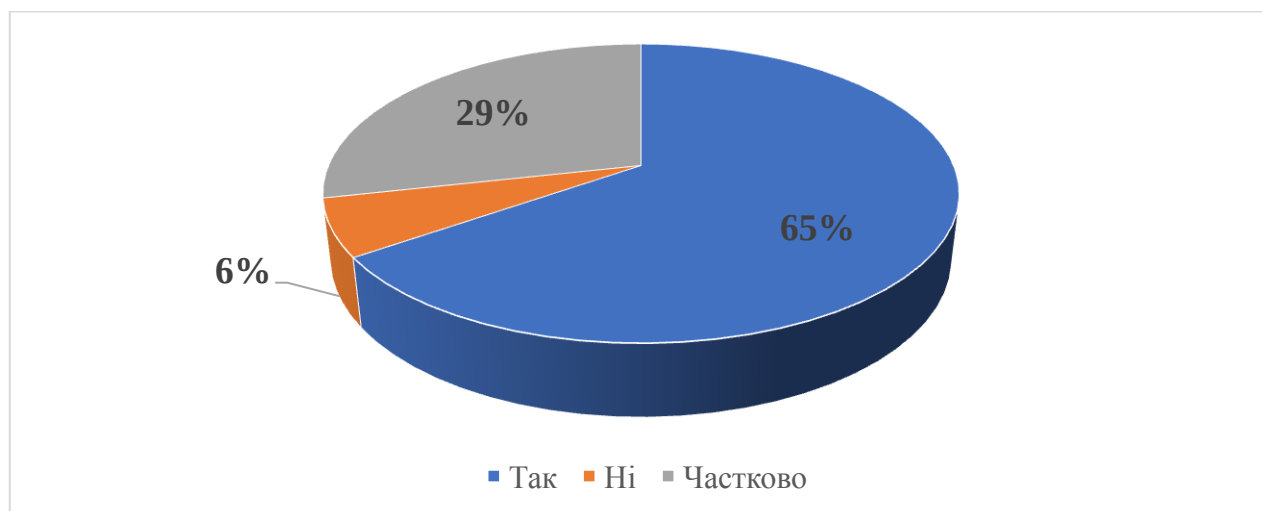

Рисунок 3. Чи підтримуєте ви включення теми ІІІ до університетських курсів?
Складено авторами особисто

Академічну доброчесність колектив авторів на чолі з М. Іванніковою (2025) розглядає як динамічну та комплексну характеристику наукової діяльності, що передбачає чесне, етичне й прозоре здійснення всіх етапів дослідження – від його планування до оприлюднення результатів. Вона спирається на дотримання професійних норм, інституційних вимог і загальновизнаних етичних стандартів. Ключовими її засадами є чесність, точність, відкритість, повага та відповідальність. Доброчесність охоплює як

індивідуальну поведінку дослідників, так і роботу наукових установ, фондів, регуляторів та редакцій. Вона формує підґрунтя відповідального дослідження, перетворюючи етичні принципи на практичні орієнтири для щоденних наукових рішень (Іваннікова та інші, 2025).

У кожному закладі освіти має бути не лише формально розроблений, але й реально впроваджений у використання Кодекс академічної доброчесності. За результатами опитування, 13% респондентів відповіли, що не знайомі з Кодексом академічної доброчесності Університету, хоча ознайомитися з ним і дотримуватись зобов'язаний кожен студент (Рисунок 4).

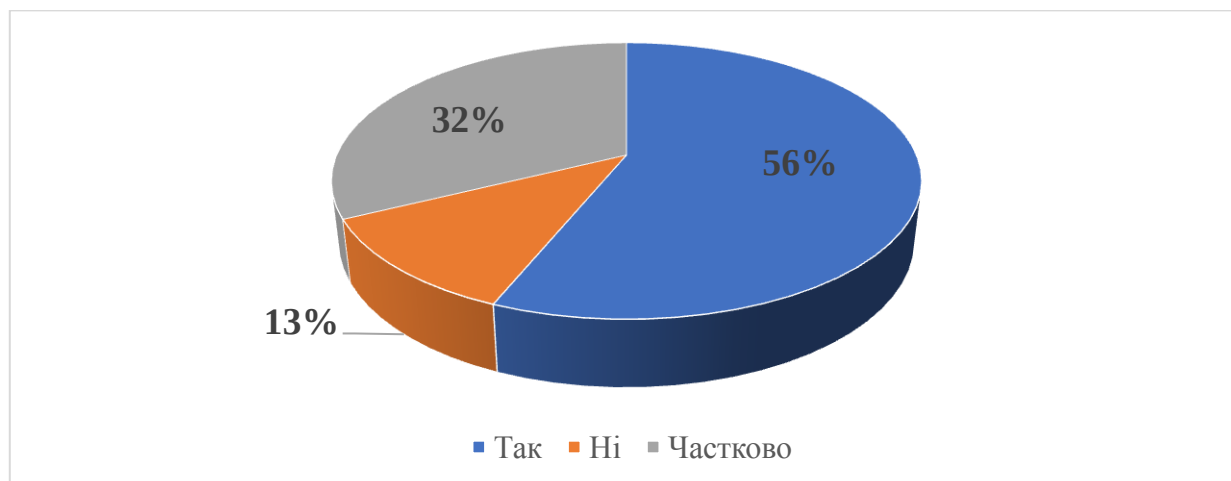

Рисунок 4. Чи знайомі ви з Кодексом академічної доброчесності вашого університету?
Складено авторами особисто

Відповідно, сучасне університетське середовище має забезпечувати як підвищення кваліфікації викладачів, так і обізнаність студентів щодо можливостей і меж застосування штучного інтелекту. Учасники освітнього процесу повинні розуміти природу цих технологій, принципи їх роботи та умови доречного використання. С. Паламар та М. Науменко (2024) пропонують у навчальних програмах передбачити конкретні типи ШІ-інструментів і визначати правила перевірки завдань, створених за їх участю. Викладачам необхідно переосмислити формати оцінювання, розробляючи завдання, що мінімізують ризики недоброчесності та стимулюють групову взаємодію, усні відповіді й демонстрацію особистих аналітичних умінь. (Паламар, Науменко, 2024, с. 79).

Академічна доброчесність є результатом колективної діяльності студентів та викладачів; її неможливо забезпечити суто індивідуальними зусиллями. Зокрема, авторський колектив на чолі з М. Rodrigues (2024) акцентує увагу на необхідності встановлення тісних професійних і навчальних взаємин між студентами та викладачами як важливого чинника профілактики недоброчесної поведінки. Надмірне використання ШІ, навпаки, звужує простір для міжлюдської взаємодії й може виступати передумовою для академічної недоброчесності (Rodrigues et al., 2024).

Формування високих стандартів академічної доброчесності залежить від поєднання багатьох чинників, серед яких культурні традиції, індивідуальні риси здобувачів, специфіка навчальної діяльності та особливості освітнього середовища. Активне використання інструментів штучного інтелекту породжує нові етичні виклики, оскільки вони можуть знижувати рівень критичного мислення та впливати на достовірність результатів навчання. За умов технологічних змін важливо зберігати баланс між можливостями ШІ та базовими етичними принципами, переосмислюючи чесність і довіру в нових умовах. Навіть за наявності спеціалізованого програмного забезпечення традиційні форми контролю залишаються незамінними, доповнюючи цифрові інструменти та забезпечуючи цілісність

освітнього процесу (Balalle, Pannilage, 2025). За результатами нашого опитування, 65% респондентів переконані в необхідності формування нових правил академічної доброчесності з урахуванням розвитку інтелектуальних технологій ШІ; 28% допускають можливість часткових змін і лише 7% вважають діючі правила академічної доброчесності цілком оптимальними (Рисунок 5).

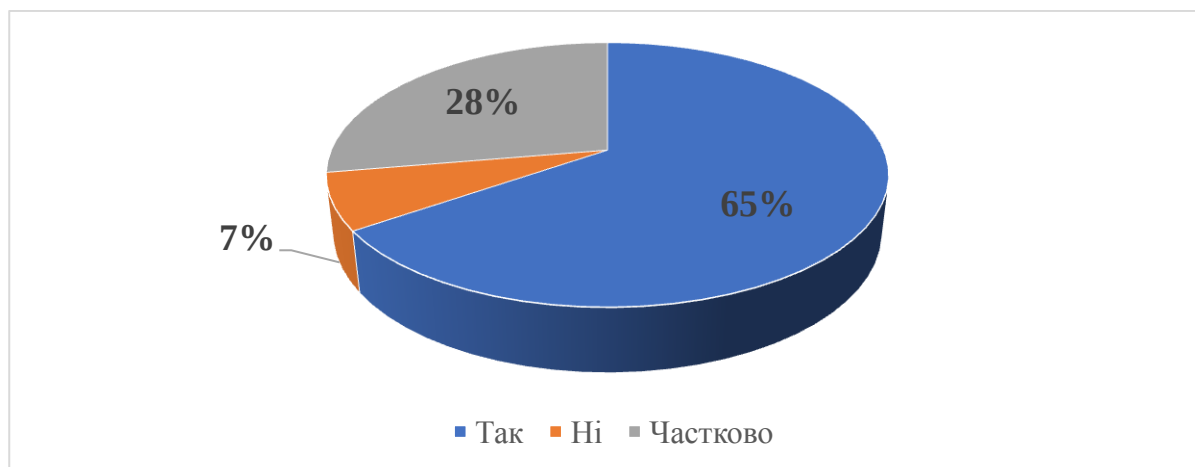

Рисунок 5. Чи потребує сучасна освіта нових правил академічної доброчесності через розвиток ШІ?

Складено авторами особисто

Одним з найдієвіших засобів запобігання плагіату є формування усвідомлення його природи та можливих наслідків. Це передбачає включення відповідних роз'яснень до навчальних матеріалів, обговорення проблеми на заняттях і пояснення ризиків недоброчесної поведінки. Викладачі можуть застосовувати різні підходи для мінімізації зловживань, пов'язаних з використанням ChatGPT та інших мовних моделей ШІ: ретельний аналіз письмових робіт, усні презентації матеріалу, застосування інструментів для виявлення плагіату. Не менш важливо встановити чіткі правила допустимого використання ШІ та вимоги до коректного цитування згенерованого контенту. (Cotton et al., 2024).

Зокрема, до програм для перевірки плагіату в опитаних існує неоднозначне ставлення, адже чисельність тих, хто їх не використовує взагалі, практично співпала з тими, хто їх використовує завжди (Рисунок 6).

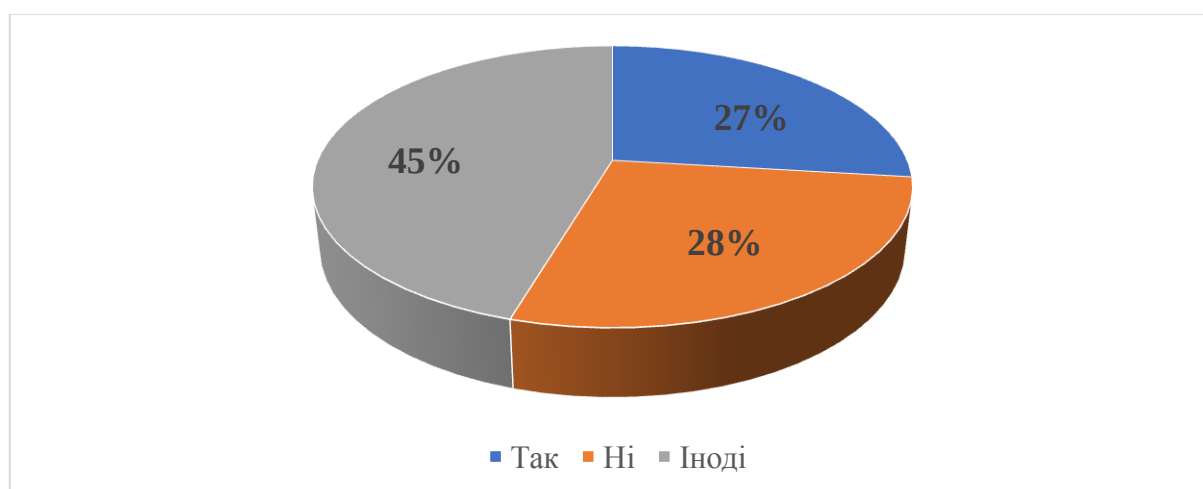

Рисунок 6. Чи використовуєте ви програми для перевірки плагіату?

Складено авторами особисто

Використання генеративного ШІ як єдиного джерела інформації є недопустимим через його обмеження та ризики, зокрема можливе порушення авторських прав. Тому факти застосування таких технологій у власних працях мають бути чітко зафіксовані й належно задокументовані. Зростання ролі ШІ в освітньому процесі актуалізує потребу в оновленні методик оцінювання академічних робіт, удосконаленні внутрішніх політик закладів вищої освіти та формулюванні вимог, що відповідають законодавству України й рекомендаціям ENAI. (Гурін, 2025).

Про необхідність удосконалення цифрової грамотності студентів у напрямі культури наукових публікацій свідчить і опитування, відповідно до якого у своєму вмінні правильно оформляти посилання на джерела впевнені лише половина респондентів (Рисунок 7).

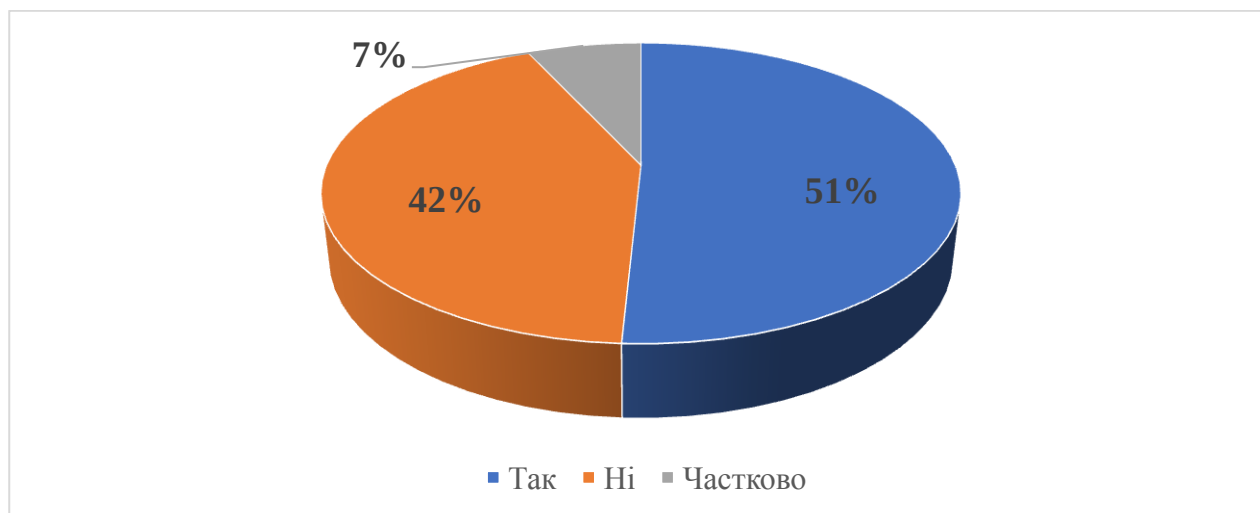

Рисунок 7. Чи вмієте ви правильно оформлювати посилання на джерела?

Складено авторами особисто

Дозволяючи ШІ в дослідженнях, слід визначити нові етичні стандарти та рекомендації для науковців. Розвитку політики доброчесності сприяє вивчення міжнародного досвіду, зокрема діяльність міжнародних етичних комітетів, спрямованих на проведення незалежної оцінки наукових досліджень, що здійснюються у межах міжнародних проєктів і мають юридичні повноваження (Хоружа, 2025).

Дослідження підтверджують, що освітній вплив має вирішальне значення у формуванні академічних досягнень, тоді як ефективність педагогічних підходів може суттєво відрізнятися залежно від умов їх застосування. Це робить критично важливим глибоке розуміння цих процесів, що, своєю чергою, спонукає освітян і політиків впроваджувати комплексні рішення для максимізації ефективності навчання (Ateeq et al., 2024).

Технології штучного інтелекту, попри потенційні ризики для академічної доброчесності, водночас надають викладачам дієві засоби для підтримання прозорості та чесності в університетському середовищі. Особливо це помітно у сфері контролю за текстовою оригінальністю. Сучасні системи виявлення плагіату, як-от Turnitin чи Grammarly, працюють на основі складних алгоритмів, здатних аналізувати не лише буквальні збіги, а й стилістичні та змістові особливості тексту. Такий підхід дозволяє фіксувати прихований плагіат, коли автор зберігає структуру або ідею джерела, незважаючи на зміну формулювань. Алгоритми машинного навчання зіставляють роботи з великими базами даних, що мінімізує можливість привласнення чужого інтелектуального продукту. Перспективним напрямом є застосування блокчейну, який забезпечує надійне збереження інформації про академічні досягнення та унеможливорює їх фальсифікацію, створюючи стійку та прозору систему фіксації результатів навчання (Яковлева та інші, 2025).

Зокрема, опитані студенти в переважній більшості (55%) сприймають ІІІ як допоміжний інструмент у написанні наукових робіт (Рисунок 8).

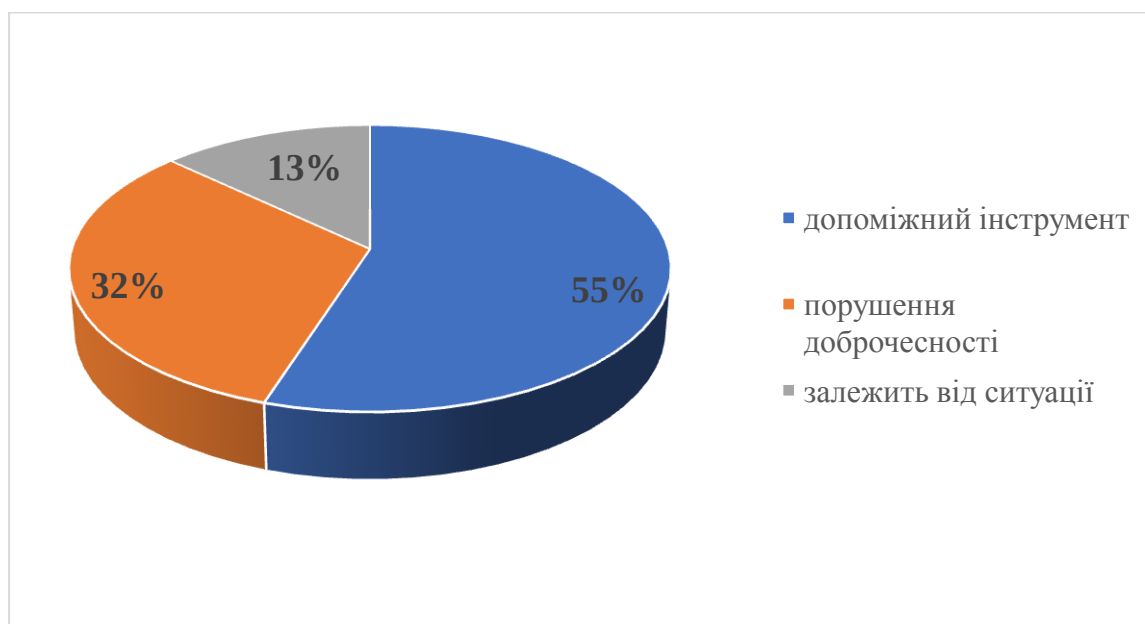

Рисунок 8. Як ви ставитесь до використання ІІІ для написання наукових робіт?

Складено авторами особисто

Відповідно, освітні заклади мають розробити чітку політику відповідального застосування ІІІ, яка забезпечує прозорість, підзвітність і культуру академічної доброчесності. Вона повинна передбачати навчання студентів етичному використанню інструментів ІІІ та впровадження надійних систем виявлення порушень, зокрема плагіату. Як вважає колектив авторів на чолі з А. Artyukhov (2024), керівники університетів відіграють ключову роль у створенні умов для інтеграції ІІІ, формуючи правила, що підкреслюють значення оригінальності робіт і встановлюють відповідальність за недобросовісне використання згенерованого контенту, забезпечуючи ефективне поєднання технологій та академічних принципів (Artyukhov et al., 2024).

Викладачі повинні створювати інклюзивне та інтерактивне освітнє середовище, яке заохочує студентів до обміну думками, розвитку критичного мислення та комунікативних навичок. Це особливо важливо в контексті GenAI, оскільки студенти можуть використовувати ІІІ для підтримки навчання, зберігаючи власний унікальний голос. Викладачів слід навчити формувати в студентів етичне й відповідальне ставлення до технологій, культуру цифрової грамотності та підзвітності. Досягнення цих цілей потребує спільної участі студентів, викладачів та адміністрації, а також підвищення кваліфікації педагогів, щоб вони залишалися ефективними та актуальними в умовах впровадження ІІІ у вищу освіту (Sevnanarayan & Potter, 2024).

Комплекс заходів для запобігання плагіату в закладах вищої освіти передбачає системний підхід, що включає кілька взаємопов'язаних компонентів. Перш за все, обов'язкове впровадження курсів з академічної доброчесності, які охоплюють етичні стандарти, правила цитування, формулювання власних наукових ідей та уникнення недобросовісних практик. По-друге, розроблення чітких політик та санкцій, які визначають поняття плагіату, види порушень і наслідки за їх застосування, сприяючи формуванню культури відповідальності серед студентів. По-третє, значна роль викладачів, які забезпечують методичну підтримку, допомагаючи студентам розвивати критичне мислення й генерувати власні ідеї. Додатково важливо культивувати академічну доброчесність через

заохочення самостійних робіт, публічне визнання досягнень та організацію наукових конкурсів (Гончар та інші, 2025).

За результатами нашого опитування, курси з академічної доброчесності підтримують 62% респондентів (Рисунок 9).

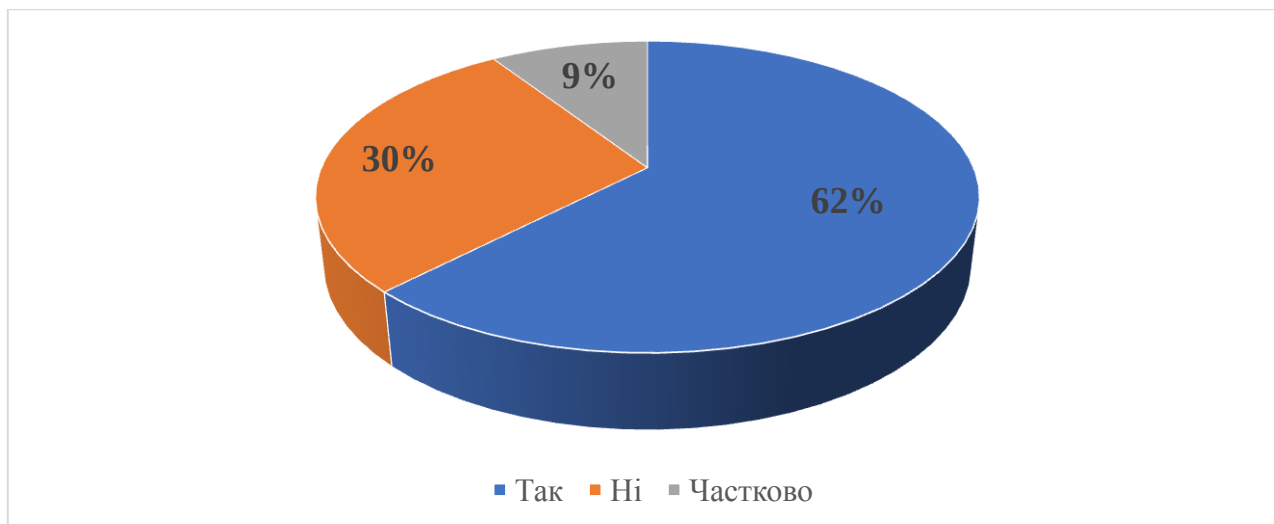

Рисунок 9. Чи підтримуєте ви курси з академічної доброчесності, що включають тематику ШІ?

Складено авторами особисто

Одним з обов'язків систем освіти у світовому контексті є виховання відповідальних громадян. Ефективне функціонування у цифрову добу не обмежується лише технологічними вміннями, тому цифрове громадянство варто розуміти як комплексну стратегію навчання та виховання морального та соціально-відповідального молодого покоління, здатного критично реагувати на виклики сучасності (Ломачинська, Волинець, 2024). Семінари, майстер-класи та курси з цифрової етики можуть надати людям знання, необхідні для подолання складнощів авторства в сучасну цифрову епоху.

ОБГОВОРЕННЯ

Узагальнення емпіричних даних підтверджують необхідність вироблення чітких правил гри, спрямованих на формування культури академічної доброчесності у системі вищої освіти, яка має здійснюватись на трьох взаємопов'язаних рівнях – студенти – викладачі – адміністрація закладів вищої освіти. За результатами опитування, студенти свідомо сприймають як переваги, так і ризики використання ШІ в освітньому процесі та мають бажання дотримуватися правил академічної доброчесності, однак висловлюють побажання щодо їх оновлення відповідно до динаміки розвитку інтелектуальних інформаційних систем, оснований на використанні штучного інтелекту. Адже контрольоване використання ШІ в освітньому процесі із обов'язковим редагуванням і перевіркою результатів забезпечує баланс між інноваціями та етичними нормами. Викладачів варто заохочувати до вдосконалення власної цифрової культури використання технологій ШІ, а також розвитку критичного мислення та відповідального сприйняття новітніх технологій у студентів. З боку управлінських структур закладів вищої освіти передбачається необхідність формування чітких політик та санкцій, що визначають поняття плагіату, види порушень і наслідки за їх застосування, сприяючи формуванню культури відповідальності серед усіх учасників освітнього процесу.

ВИСНОВКИ

Штучний інтелект у сучасній освіті створює умови для глибшої індивідуалізації навчання, зокрема через формування персоналізованих освітніх траєкторій, що враховують потреби та навчальні можливості кожного студента. Інтелектуальні системи сприяють оновленню педагогічних практик, переосмисленню підходів до оцінювання й розробленню дидактичних ресурсів, узгоджених з індивідуальним прогресом студентів. Завдяки аналізу великих масивів освітніх даних ШІ дає змогу точніше визначати сильні й слабкі сторони здобувачів та формувати програми, спрямовані на досягнення найкращих результатів. Академічну доброчесність доцільно розглядати як багатовимірний показник якісної наукової діяльності, що ґрунтується на етичності, прозорості та відповідальності на всіх етапах дослідження. Вона охоплює як особисту моральнісну поведінку дослідника, так і інституційні механізми забезпечення академічної доброчесності, яка має опиратись на фахову культуру професорсько-викладацького складу та цифрові компетентності і критичне мислення. У сучасній освіті важливо підвищувати цифрову культуру усіх учасників освітнього процесу щодо можливостей та обмежень ШІ, удосконалювати методи оцінювання й створювати умови, що стимулюють оригінальність і критичне мислення.

Ефективне формування політики академічної доброчесності потребує опори на міжнародний досвід, зокрема практики етичних комітетів, що здійснюють незалежну експертизу досліджень у межах міжнародних проєктів. Освітні установи мають визначити прозорі правила застосування ШІ, які враховують динаміку розвитку новітніх технологій. Важливо проводити для викладачів регулярні курси підвищення кваліфікації, тренінги з метою поглиблення цифрових компетентностей, а також включати теми етичного використання ШІ в лекційні курси задля посилення відповідальності студентів, що є умовою ефективного оновлення освітнього середовища.

Перспективи подальших досліджень. Враховуючи активний розвиток технологій ШІ, перспективи дослідження означеної проблеми можливо окреслити в трьох напрямках: інтелектуально-технологічному, що полягає в розробленні концептуальних моделей інтеграції ШІ в освітній процес з урахуванням методик і технологій виявлення порушень академічної доброчесності та забезпечення прозорості і достовірності оцінювання; психолого-педагогічному, що спрямований на вивчення мотивації студентів до дотримання етичних норм у контексті застосування цифрових інструментів та створення навчальних стратегій формування цифрової етики; аксіологічному – розроблення курсів і тренінгів, спрямованих на підготовку студентів і викладачів до етичного використання ШІ та формування культури доброчесності.

Список використаної літератури

1. Андрощук А. Г., Малюга О. С. Використання штучного інтелекту у вищій освіті: стан і тенденції. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2024. Т. 3. № 2. С. 27–35. DOI: <https://doi.org/10.46299/i.isjel.20240302.04>
2. Гончар Н., Цегельник Т., Шевченко О. Академічна доброчесність у закладах вищої освіти: сучасні підходи, які використовуються для запобігання плагіату. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. Т. 2. № 42. С. 1269–1281. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-2\(42\)-1269-1281](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-2(42)-1269-1281)
3. Гурін А. В. Академічна доброчесність як основа політики використання технологій штучного інтелекту у закладах вищої освіти. *Педагогічна академія: Наукові записки*. 2025. № 17. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15321735>
4. Іваннікова М., Карпенко Н., Педченко Н., Стрілець В., Бірта Г. Академічна доброчесність у наукових дослідженнях. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2025. Т. 1. № 115. С. 167–172. DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2025-1-24>
5. Ілійчук Л. Штучний інтелект і якість освіти: можливості, виклики та загрози. *Науково-педагогічні студії*. 2024. № 8. С. 232–248. DOI: <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2028-8-232-248>

6. Ломачинська І. М., Волинець І. М. Світоглядні орієнтири цифрового громадянства в умовах глобалізаційних викликів сучасності. *Educological Discourse*. 2024. № 2. С. 49–55. DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2024.2.6>
7. Назар М. Штучний інтелект: на початку ери нових можливостей системи освіти. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2024. Т. 6. № 2. С. 1–4. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6.224>
8. Паламар С., Науменко М. Штучний інтелект в освіті: використання без порушення принципів академічної доброчесності. *Educological Discourse*. 2024. Т. 1. № 44. С. 68–83. DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2024.15>
9. Хоружа Л. Наукова етика й доброчесність в обіймах штучного інтелекту. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2025. Т. 43. № 1. С. 6–12. DOI: <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2025.43>
10. Яковлева О., Прус Н., Зінченко О. Штучний інтелект як загроза та інструмент підтримки академічної доброчесності у вищій освіті. *Педагогічна академія: Наукові записки*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17091970>
11. Artyukhov A., Wołowicz T., Artyukhova N., Bogacki S., Vasylieva T. SDG 4, academic integrity and artificial intelligence: Clash or win-win cooperation? *Sustainability*. 2024. Vol. 16. Art. 8483. DOI: <https://doi.org/10.3390/su16198483>
12. Ateeq A., Alzoraiki M., Milhem M., Ateeq R. A. Artificial intelligence in education: Implications for academic integrity and the shift toward holistic assessment. *Frontiers in Education*. 2024. Vol. 9. Art. 1470979. DOI: <https://doi.org/10.3389/feduc.2024.1470979>
13. Balalle H., Pannilage S. Reassessing academic integrity in the age of AI: A systematic literature review on AI and academic integrity. *Social Sciences & Humanities Open*. 2025. Vol. 11. Art. 101299. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2025.101299>
14. Cotton D. R. E., Cotton P. A., Shipway J. R. Chatting and cheating: Ensuring academic integrity in the era of ChatGPT. *Innovations in Education and Teaching International*. 2024. Vol. 61. No. 2. P. 228–239. DOI: <https://doi.org/10.1080/14703297.2023.2190148>
15. Horban O., Babenko L., Lomachinska I., Hura O., Martych R. A knowledge management culture in the European higher education system. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*. 2021. No. 3. P. 173–177. DOI: <https://doi.org/10.33271/nvngu/2021-3/173>
16. Islam I., Islam M. N. Exploring the opportunities and challenges of ChatGPT in academia. *Discover Education*. 2024. Vol. 3. Article 31. DOI: <https://doi.org/10.1007/s44217-024-00114-w>
17. Lomachinska I., Dobrodum O., Ishchuk O., Patlaichuk O., Stupak O., Shnitser M., Salo H. Digital citizenship and knowledge management in education: Strategic pathways to sustainable development. *European Journal of Sustainable Development*. 2025. Vol. 14. № 2. P. 747–762. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2025.v14n2p747>
18. Lomachinska I., Lomachynskyi V., Rykhlytska O. Digital culture in scientific libraries. *SKHID*. 2024. Vol. 6, No. 1. P. 43–49. DOI: <https://doi.org/10.21847/2411-3093.2024.615>
19. Lomachynskyi B. Ukrainian and international experience of formation of information competences by means of library practices. *Society. Document. Communication*. 2023. Vol. 8, No. 3. P. 22–33. DOI: <https://doi.org/10.69587/sdc/3.2023.22>
20. Milakis E. D., Argyrakou C. C., Melidis A., Vrettaros J. ChatGPT and AI chatbots in education: An umbrella review of systematic reviews, scoping reviews, and meta-analyses. *International Journal of Education and Information Technologies*. 2025. Vol. 19. P. 100–119. DOI: <https://doi.org/10.46300/9109.2025.19.11>
21. Rodrigues M., Silva R., Borges A. P., Franco M., Oliveira C. Artificial intelligence: Threat or asset to academic integrity? A bibliometric analysis. *Journal Name*. 2024. Vol. 54. №. 5. P. 2939–2970. DOI: <https://doi.org/10.1108/K-09-2023-1666>
22. Sevnanarayan K., Potter M.-A. Generative Artificial Intelligence in distance education: Transformations, challenges, and impact on academic integrity and student voice. *Journal of Applied Learning & Teaching*. 2024. Vol. 7. № 1. P. 104–114 DOI: <https://doi.org/10.37074/jalt.2024.7.1.41>

References

- Androshchuk, A., & Maluga, O. (2024). Vykorystannia shtuchnoho intelektu u vyshchii osviti: stan i tendentsii [Use of artificial intelligence in higher education: state and trends]. *International Science Journal of Education & Linguistics*, 3 (2), 27–35. <https://doi.org/10.46299/j.isjel.20240302.04>
- Honchar, N., Tsehelnik, T., & Shevchenko, O. (2025). Akademichna dobrochesnist u zakladakh vyshchoi osvity: suchasni pidkhody, yaki vykorystovuiutsia dlia zapobihannia plahiatu [Academic integrity in higher education institutions: contemporary approaches to plagiarism prevention]. *Scientific innovations and advanced technologies*, 2 (42), 1269–1281. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-2\(42\)-1269-1281](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-2(42)-1269-1281)

- Gurin, A. L. (2025). Akademichna dobrochesnist yak osnova polityky vykorystannia tekhnolohii shtuchnoho intelektu u zakladykh vyshchoi osvity [Academic integrity as a basis for the policy using artificial intelligencetechnologies in higher education institutions]. *Pedagogical Academy: Scientific Notes*, 17. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15321735>
- Ivannikova, M., Karpenko, N., Pedchenko, N., Strilets, V., & Birta, H. (2025). Akademichna dobrochesnist u naukovykh doslidzhenniakh [Academic integrity in scientific research]. *Scientific Bulletin of Poltava University of Economics and Trade. A Series of "Economic Sciences"*, 1 (115), 67–172. <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2025-1-24>
- Iliichuk, L. (2024). Shtuchnyi intelekt i yakist osvity: mozhlivosti, vyklyky ta zahrozy [The Impact of Artificial Intelligence on the Quality of Education: Opportunities, Challenges and Threats]. *Research and Educational Studies*, 8, 232–248. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2028-8-232-248>
- Lomachinska, I. M., & Volynets, I. M. (2024). Svitohliadni oriientyry tsyfrovoho hromadianstva v umovakh hlobalizatsiinykh vyklykiv suchasnosti [Global Landmarks of Digital Citizenship in the Conditions of Today's Globalization Challenges]. *Educological Discourse*, 2, 49–55. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2024.2.6>
- Nazar, M. (2024). Shtuchnyi intelekt: na pochatku ery novykh mozhlivostei systemy osvity [Artificial intelligence: ushering in a new era of opportunities for the education system]. *Herald of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine*, 6 (2), 1–4. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6224>
- Palamar, S., & Naumenko, M. (2024). Shtuchnyi intelekt v osviti: vykorystannia bez porushennia pryntsyviv akademichnoi dobrochesnosti [Artificial intelligence in education: use without violating the principles of academic integrity]. *Educological Discourse*, 1 (44), 68–83. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2024.15>
- Khoruzha, L. (2025). Naukova etyka y dobrochesnist v obimakh shtuchnoho intelektu [Scientific ethics and integrity in the context of artificial intelligence]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka. Psykholohiia. Pedahohika*, 43 (1), 6–12. <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2025.43>
- Yakovlieva, O., Prus, N., & Zinchenko, O. (2025). Shtuchnyi intelekt yak zahroza ta instrument pidtrymky akademichnoi dobrochesnosti u vyshchii osviti [Artificial intelligence as a threat and a tool for supporting academic integrity in higher education]. *Pedahohichna akademiia: Naukovi zapysky*, 22. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17091970>
- Artyukhov, A., Wołowiec, T., Artyukhova, N., Bogacki, S., & Vasylieva, T. (2024). SDG 4, academic integrity and artificial intelligence: Clash or win-win cooperation? *Sustainability*, 16, 8483. <https://doi.org/10.3390/su16198483>
- Ateeq, A., Alzoraiki, M., Milhem, M., & Ateeq, R. A. (2024). Artificial intelligence in education: Implications for academic integrity and the shift toward holistic assessment. *Frontiers in Education*, 9, 1470979. <https://doi.org/10.3389/feduc.2024.1470979>
- Balalle, H., & Pannilage, S. (2025). Reassessing academic integrity in the age of AI: A systematic literature review on AI and academic integrity. *Social Sciences & Humanities Open*, 11, 101299. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2025.101299>
- Cotton, D. R. E., Cotton, P. A., & Shipway, J. R. (2024). Chatting and cheating: Ensuring academic integrity in the era of ChatGPT. *Innovations in Education and Teaching International*, 61 (2), 228–239. <https://doi.org/10.1080/14703297.2023.2190148>
- Horban O., Babenko L., Lomachinska I., Hura O., Martych R. (2021). A knowledge management culture in the European higher education system. *Naukovi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 3, 173–177. <https://doi.org/10.33271/nvngu/2021-3/173>
- Islam, I., & Islam, M. N. (2024). Exploring the opportunities and challenges of ChatGPT in academia. *Discover Education*, 3, 31. <https://doi.org/10.1007/s44217-024-00114-w>
- Lomachinska, I., Dobrodum, O., Ishchuk, O., Patlaichuk, O., Stupak, O., Shnitser, M., & Salo, H. (2025). Digital citizenship and knowledge management in education: Strategic pathways to sustainable development. *European Journal of Sustainable Development*, 14 (2), 747–762. <https://doi.org/10.14207/ejsd.2025.v14n2p747>
- Lomachinska, I., Lomachynskyi, B., & Rykhliiska, O. (2024). Digital culture in scientific libraries. *SKHID*, 6 (1), 43–49. <https://doi.org/10.28925/2411-3093.2024.615>
- Lomachynskyi, B. (2023). Ukrainian and international experience of formation of information competences by means of library practices. *Society. Document. Communication*, 8 (3), 22–33. <https://doi.org/10.69587/sdc/3.2023.22>
- Milakis, E. D., Argyrakou, C. C., Melidis, A., & Vrettaros, J. (2025). ChatGPT and AI chatbots in education: An umbrella review of systematic reviews, scoping reviews, and meta-analyses. *International Journal of Education and Information Technologies*, 19, 100–119. <https://doi.org/10.46300/9109.2025.19.11>
- Rodrigues, M., Silva, R., Borges, A. P., Franco, M., & Oliveira, C. (2024). Artificial intelligence: Threat or asset to academic integrity? A bibliometric analysis. *Kybernetes*, 54 (5), 2939–2970. <https://doi.org/10.1108/K-09-2023-1666>
- Sevnanarayan, K., & Potter, M.-A. (2024). Generative Artificial Intelligence in distance education: Transformations, challenges, and impact on academic integrity and student voice. *Journal of Applied Learning & Teaching*, 7 (1), 104–114. <https://doi.org/10.37074/jalt.2024.7.1.41>

THE CULTURE OF ACADEMIC INTEGRITY IN THE CONTEXT OF THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN EDUCATION

Irina Lomachinska

<https://orcid.org/0000-0003-2537-6322>

Doctor of Sciences in Philosophy, Professor,
Professor at the Department of Philosophy and Religious Studies,
Faculty of Social Sciences and Humanities,
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
13-b Levko Lukianenko Str., 04207, Kyiv, Ukraine
i.lomachynska@kubg.edu.ua

Bohdan Lomachynskyi

<https://orcid.org/0000-0002-2601-6217>

Doctor of Philosophy (PhD) in specialty 029 –
Information, Library, and Archival Affairs,
V. I. Vernadsky National Library of Ukraine,
3 Holosiivskyi Ave., 03039, Kyiv, Ukraine
lbogdang1@gmail.com

The article provides a comprehensive analysis of the possibilities and limitations of applying artificial intelligence in higher education from the perspectives of both scholars and students. The study identifies key directions for improving the culture of academic integrity amid the rapid spread of intelligent learning technologies. The purpose of the paper is to summarize the most appropriate models for integrating AI into the educational process while preserving ethical standards of contemporary university education. It is established that the use of AI enables deeper individualization of learning by constructing personalized educational trajectories tailored to the needs and abilities of each student. The involvement of intelligent systems contributes to the renewal of teaching methods, enhancement of assessment approaches, and development of didactic materials adapted to students' level of preparation, thus improving learning efficiency. Academic integrity in the study is viewed as a multidimensional characteristic of scientific and educational activities, implying honest, responsible, and transparent performance of all stages of work in accordance with professional and ethical norms. Its foundations include the principles of honesty, accuracy, openness, respect, and responsibility. The article demonstrates that fostering integrity-oriented behavior requires systematic educational activities: lectures, seminars, trainings, and thematic events that promote students' awareness of the significance of ethical norms in learning. At the same time, the university environment must ensure the preparation of educators for working with intelligent technologies and improving students' digital literacy, including understanding the principles of AI functioning and areas of its appropriate use. Special attention is given to the need to reassess traditional knowledge-assessment formats. Educators are encouraged to implement evaluation methods that reduce risks of misconduct and stimulate analytical thinking, collaboration, and oral communication. The conclusions highlight the importance of establishing clear university-level policies for AI use that take into account the dynamics of technological change, as well as the need for regular professional development of educators and the inclusion of topics on the ethical use of intelligent systems in academic courses to maintain a responsible learning environment.

Keywords: academic integrity, academic culture, artificial intelligence, digital culture, higher education, intelligent technologies.